

NOVOTNY TIHAMÉR KOR/TÁRSÁK

Tóth Pitya István folyamatosan gyarapodó arcképcsarnokáról, művészportré-sorozatáról

„»Az alkotás elsősorban a lélek és a jellem munkája« – véli Tóth Pitya István”,¹ aki hallatlanul precíz és következetes grafikus, képzőművészeti, könyvillusztrátori, reklámgrafikus és katalógustervezői tevékenysége mellett a tanítást tartja másik nagy szenvedélyének. Tudniillik közvetlenül a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Textiltervező Tanszékének öltözködési tárgyak (bőr) formatervező szakának elvégzése után (1981–86) a Pécsi Művészeti Szakközépiskolában az országban elsőként tanított divatrajzot 1986 és 2000 között. Jelenleg szabadúszó képzőművészként, óraadó divat- és rajztanárként keresi kenyerét leginkább a Mod’Art International Hungary Művészeti és Divatiskolában, valamint a KREA Design Iskolában. Ám Pitya népszerűsége – nem véletlenül lett ez a művészneve – nemcsak tanítványai, de művésztársai körében is töretlen, hiszen folyton-folyvást robotoló életmódja mellett – kész csoda, hogy a napi penzumok megtétele után még erre is futja erejéből és idejéből – gyakori látogatója kortársai kiállításainak, koncertjeinek, illetve a hazai és határon túli művésztelepeknek. Nevével a Kortárs folyóirat kedvelőinek köre is megismerkedhetett már, hiszen két, a laphoz kötődő tematikus kiadvány borítóját ő tervezte, és a kötetek grafikáit is ő készítette. A *Kortárs-költőverseny 2011–2016*² és a *Szülőföldem*³ antológiák egyedi rajzairól, illetve szellemes számítógépes kollázsairól van szó.

Alkotónkat tehát minden bizonnyal széles ismeretségi és baráti köre, valamint a hazai művészeti szcénában betöltött aktív szerepe, jelenléte predestinálta arra, hogy 2023-tól nekifogjon annak az arcképgyűjteménynek, amely arra hivatott, hogy egy nagy kortársi panorámává terebélyesedjen, teljesejék az idők folyamán, ha az Isten is úgy akarja, s úgy engedi. Eddig több, mint három tucat hozzá hasonlóan népszerű és közismert képzőművész, író, költő, fotográfus, művészeti író, filmesztéta és zenész dekoratívan könnyed és játékos portréját alkotta meg. Ám a *lélek és a jellem* teherbírásán túl az elhivatottság tartóoszlopai közé sorolódik az a határozott, tökélyre vitt, megújulásokra kész formanyelv is, amely gyermekkorától érlelődött benne a felnőttkori kiteljesedésig. S ez a formanyelv nemcsak sokrétű, de minden ciklikus és egyedi nekilódulásánál is a végsőkig letisztult.

Annyit azért még illik tudnunk Tóth Pitya Istvánról, hogy a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában kezdte művészeti tanulmányait börszakon. Ugyanis könyvész vidéki rokonánál márt tizenhárom évesen nagy türelemmel, ügyesen és precízen kötött és aranyozott bordás könyveket, ezért némiképp érthető, hogy szülei előbbre valónak tartván a szakmai végzettséget a „nagyvilági” életmódnál, nem támogatták a kisképzős grafikaszakot. Úgymond, ne tévedhessen a fiú csak bizonytalan, labilis egzisztenciát biztosító ingoványos területre. Számára azonban az alkotás kezdettől fogva nemcsak szerelem, de terápia (is) volt egyben, melynek segítségével kirajzolta magából a problémákat, gondokat és feszültségeket. Jól emlékszik arra, hogy a könyvszeretet mellett már ötödik osztályos korától kezdve rendszeresen illusztrálta az elolvasott regényeket. Később így vélekedett erről a „rajzi szerelemről”: „Egész életemet a vonalnak szenteltem, amikor épp nem grafikát készítek, hanem festek, azt veszem észre, hogy az is előbb-utóbb átalakul vonalakká” – nyilatkozta a Semmelweis Szalonban rendezett 2020-as kiállításán.⁴

Pataki Tamás írja *A grafika megghittebb műfaj* című, 2016-ban keletkezett riportcikkében, hogy a művész számára a rajzolás egyszersmind „meditatív tevékenység, mert akkor éli át újra az ábrázolni kívánt történeteket”.⁵

Ugyanebben az interjúírásban sok minden mást is megtudhatunk Tóth Pitya István művészi hitvallásáról, gondolkodásáról, az elvek és szempontok fontossági sorrendjéről, régebbi munkáinak jellemző tulajdonságairól, amelyek mind-mind fontosak ahhoz, hogy megérthesük új dekoratív portrészorozatának alapvető képnyelvi, formai, technikai előzményeit.

Grafikáinak szűkszavú, mégis pengeéles, olykor leheletfinoman, máskor célzatosabban groteszk világa „fittyet hány a manapság divatos, hatásvadász grafikáknak, amelyek szinte fejünkbe verik a tartalmukat, mint egy szöveget – mert az ő képei elemi képzelőerővel hívogatnak, hogy ráleljünk a közlendőre, és gondoljuk tovább, majd a végén beleborzongjunk a felfedezés gyönyörébe” – lelkesedik a Pitya-jelenségről Pataki Tamás.⁶

Inkább a közérthetőségre, mint a szájbarágósságra törekvő Tóth Pitya István tehát – aki olyan természetességgel közlekedik a világ jelenségei között a vonal eszközei segítségével a fotográfiai megjelenítésén keresztül az antivonal, a pont képviselőtéig, mint a *Nap a maga járásán* – „szereti keverni a groteszket a humorral, a drámával, a fanyart az édessel [a gondolatot az érzellemmel] és a sötétet a világossal”.⁷ „A grafikát és a vonalakat azért szeretem jobban a festészetnél, mert meghittebb műfajnak érzem, és részletesen ki lehet dolgozni a felületeket” – teszi hozzá a művész.⁸ Saját bevallása szerint sok vázlatot készít, és nem szereti a kiszámíthatóságot, ugyanakkor léteznek vándormotívumai is, amelyek lépten-nyomon feltűnnek újabb és újabb munkáin. Meggyőződése, hogy: „a grafikában nem lehet blöffölni, de a festészetben lehet lódítani, mert bármikor el lehet maszatozni, el lehet tüntetni egy rossz foltot. [...] Ha nem absztrakt és lendületes vonalakkal dolgozik, hanem figuratívan rajzol, és becsúszik egy hiba, akkor már nem lehet [a munkába] belejavítani.”⁹ Egész életére nézve tanulságul szolgált, amikor az iparművészeti főiskolán pengével kiretusált egy hibát a rajzán, s a tanár tüntetőleg és látványosan összetépte azt. Csaknem „kirúgták” az intézményből. Soha többé nem tett ilyet! Azóta „a grafikusszellem és a szakma tisztelete vezeti ceruzámat, egy tizedmilliméterrel sem tovább!” – fogalmazta meg meakulpázó művészeti krédóját.¹⁰

Türelme, kitarása és gondossága tehát határtalan: „Szeret kitalálni technikákat is, [egy-egy festmény-grafikája esetében] például több napba is telik, amíg elkészíti saját alapozási módszerével [találmányával] a felületet. Vagy a sókerámiához hasonló anyagokkal kísérletezik és készít [szemet megtévesztő naturalizmussal] plasztikus, reliefszerű képeket a maga groteszk módján.”¹¹

Munkásságának első tíz-tizenöt éve zúrössé vált magánéleti problémái miatt nem nagyon követhető. Korai munkáinak számos darabja „lappang”, „dekkol” valahol. Ezeket többnyire nem találjuk sem a művész Webgalériájában, sem a Webnode-ján. Ám az újabb termés – az elérhető, jól dokumentált darabokkal – így is bőséges és könnyen „kezelhető” életművet kínál. Tussal, ceruzával papírra, de leginkább vegyes technikával, akrillal, grafit- és/vagy színes ceruzával, szénnel vászonra vagy falemezre vitt „rajz-festményeinek” témái örömtelien s egyben meg-hökkentően változatosak. Széles területet érintenek a lelki kínokban vájkáló depresszív portréktól a kimunkált erotikus testrész-rajzokig; az emblematis-allegorikus jelkép-sűrítmennyektől a bandázsolt ember- és állatfiguráig, valamint beszédes tárgyakig; a levél nélküli fákat nevelő, tüskés, száraz fenyőket növesztő halott tájképektől az expresszív nyomot hagyó erőteljes erővonal-kötegeig; a játékos fekete négyzetektől a paradigmatisan jelképes értelmű ember- és állatmeséig; a land art-szerű táj-tárgyaktól a csend-képekig.

Ezek a mindig megszívlelendő életbölcseéseket és igazságrecepteket tartalmazó, különféle tanulságokkal szolgáló, olykor önreflektív, olykor elbeszélő, olykor művészettörténeti idézeteket felhasználó jelenetek hol tájban, hol városban, hol a kettő keverékében, hol meg a saját tautológiájuk „színpadi” keretei között játszódnak vagy inkább adatnak elő. Mert kétségtelenül többnyire valami ilyesmiről kell beszélünk Tóth Pitya István festmény-grafikái esetében! Mintha alacsonyan vagy magasan tartott horizontvonalak osztanák ketté ezeket a példázatszerűen összesűrített, kimerevített álomjelenetekbe tömörített színpadképeket, ahol az égi ellenfény háttér-világosága előtt árnyjátékszerűen rajzolódnak ki a sötét emberi és állati ala-

kok, valamint az egyéb mitológiai lények, táji, építészeti és tárgyi elemek. A lírai absztrakt – esetenként csurgatásos vagy gesztusos – módon megfestett fluid átmenetekkel foltszerűen felvitt színes háttereknek édestestvérei a sötéten, feketén kibontakozó tūponos vonalrajzok és a határozott körvonalú sziluettek. A sötét-világos ellentétpárokban gondolkodó képnyelvi elemek gyakori velejárói a kétértelmű rejtett formák, példának okáért a barlang azon világos foltja is, amely egy esetben a művész negatív portréjának oldalnézeti profilját tartalmazza, benne a közismert *Szabadság-szobor* sötét sziluettségével.

Baky Péter képzőművész Tóth Pitya István munkái kapcsán arról beszél egy 2023-ban keltezett leporelló-meghívó ismertetőjében, hogy alkotónk grafikusnak és festőművészek is kiváló, a humor, a groteszk, a szürreális „kritikai realizmus”, valamint a folt és a vonal, illetve „a finoman cizellált »üres« felületek” nagymestere: „Munkásságának egy része furcsa módon önéletrajzi ihletettséggű, mindennapi történeteit illusztrálja, így sokunk napi krónikása is, egy-egy rajza nem véletlenül válik mindennapjaink részévé.”¹²

Valóban, alkotónk talán így jutott el fokról fokra, napról napra, hogy végül korunk krónikásává is szegődjék a művészportrék kapcsán. A program közvetlen stíluselőzményének tekinthető az a felismerés, amelyre Pitya Szentandrassy István (1957–2020) romafestő egyes képeinek számítógépes grafikai feldolgozásakor eszmélt. Tudniillik pályázati munkája során rájött arra, hogy ezzel az hommage műfajjal akkor tiszteleghet a leghatásosabban az elhunyt cigányfestő kvalitásai előtt – aki a jelek szerint maga is sokszor nyúlt a művészettörténeti idézés, a kisajátítás eszközeihez –, ha annak csak bizonyos képi részleteit emeli ki az életművéből. Ezek a részletek azonban – a pityás rajzi vonal és a színes dekoratív folt kontrasztjára hagyatkozva, valamint feltételezésem szerint a híres Pop-artos ikonok, Andy Warhol, Richard Hamilton előképeire alapozva, illetve David Hockney táblagép és okos telefon rajzaira (iPad és iPhone drawingjeire), s nem utolsósorban a „82 portré és 1 csendélet” című, mindig színes síkokkal érzékeltetett üres térbe helyezett, mindig székre ültetett kortársait megörökítő egyenként azonos méretű akril-vászon műegyüttesére rezonálva – eljuttatták őt a szóban forgó számítógépes, vászonra nyomtatott művészportré-sorozat elindításához.

Először tehát Szentandrassy István félalakos arcképét alkotta meg 2023-ban. Majd sorra jött a többi – Hans Holbein (1497–1543) német származású reneszánsz mester humanista szellemét is megidéző –, dekoratív színmezőket és rajzos részleteket, olykor térhatású fényképelemeket, egyéb attribútumokat is alkalmazó realista popos jellem- és személyiségkép.

Ha azonban a közvetlen művészettörténeti előzményeket és párhuzamokat nézzük az említett szoros összefüggéseken túl, eszünkbe kell jussanak más hasonló célú és szándékú alkotói programok és kezdeményezések is. A teljesség igénye nélkül megidézhethetnénk például a kortárs Somogyi Győző tudatosan „historizáló”, igazságkereső és igazságtevő módon állást foglaló, a régiek szellemét jelenünkbe ültető, felvállaltan naiv stílusú és szemléletű *Történelmi arcképcsarnokát*, amely a magyar királyoknak, a hazáért harcoló hősöknek, illetve a „kimaradt” és/vagy félreállított, elfelejtetett jeles személyiségeknek kíván emléket állítani.

Másik példának az erdélyi szobrász – Benczédi Sándor (1912–1998) – azon törekvését hozhatnák fel, aki teljesen egységes, mondhatni karikírozóan realista stílusú terrakotta fej-szobraiban Transsylvania számos képzőművész, építész, művészettörténész, író, költő nagyságának, a szó szoros és szűkebb értelmében vett kortárs ismeretségi körének kívánt emléket állítani az 1965 és 1978 közötti időszakban. Magas polcra emelt, a félszázad is meghaladó hírességei között sorakoznak Nagy Imre, Kós Károly, Páll Lajos, Banner Zoltán, Murádin Jenő, Méliusz József, Szervátiusz Jenő, Borghida István, Mohy Sándor, Miklóssy Gábor, Árkossy István stb. portréi.

De figyelemre méltó párhuzamként emlegethetnénk az idős, ám örök fiatal felvidéki meszter, Kopócs Tibor festő- és grafikusművész már egyetemista kora óta érlelődő azon törekvését, hogy portrékban örökítse meg neves kortársai arcképét. A meglehetősen tájékozott, a színházi, zenei és irodalmi berkekben egyaránt járatos és közismert alkotó széles merítésű és kite-

kintésű, vizuális törekvéseiben nem a stílusazonosságot, hanem a kifejezőerőt hangsúlyozó, inkább expresszívnek és humorral is átítatottnak nevezhető realista arcképcsarnoka – amely nemcsak a szlovákiai magyarság értelmiségi köreiből, de az anyaország neves személyiségeiből, sőt, olykor-olykor a világ elhunyt, meghatározó nagyságai közül is be-beemel embereket kortársi panorámájába – lenyűgöző kulturális lenyomata közelmúltunk és jelenünk időszakának. Kopócs a portréiból egy impozáns válogatást is közölt a *KépViselők – 113 kortárs arcképe* című unikális kötetében,¹³ akik között bőségesen szerepelnek képzőművészek, költők, írók, újságírók, történetírók, szerkesztők, lap- és könyvkiadók, színészek, rendezők, dramaturgok, pedagógusok, helytörténészek, régészek, geodéták, mérnökök, konstruktőrök, mezőgazdászok, állattenyésztők, orvosok, állatorvosok, műpártolók, műkedvelők, zenészek, zenetanárok, zeneszerzők, művészettörténészek, irodalomtörténészek, táncművészek, néptánc- és néprajzkutatók, tudománytörténészek, nyomdászok, valamint az utolsó szekeresgazdák.

Sőt, felvillannak szubjektív emlékezetemben Megyer Márta Samu Géza-díjas autodidakta képzőművész azon egységes méretű és technikájú, tustollal, ceruzával rajzolt, esetenként temperával itt-ott megszínezett, gondosan bekeretezett emléklapjai, amelyeket azokról az általa „kitüntetett” kortársairól készített, akik a népi-nemzeti gondolatnak, a magyar kultúrának elkötelezett hívei, besorolhatatlan és/vagy magányos képviselői. Az ő módszere az – az ábrázolt személyt hitelesítendő –, hogy portréját az alany saját autentikus szövegkörnyezetének kézzel írt, kímásolt idézetei közé helyezi.

Végül eszembe jut Krizbai Sándor festőművésznak a még Erdélyben elkezdett, majd Magyarországon folytatott *Kortársaim* című képsorozata, amelynek nem a fizikai értelemben vett hasonlóság volt a célja, hanem a kiemelt személyiség „nooszférájának”, tudatállapotának, tudatszintjének, szellemi felhőjének, kisugárzásának, szuggesztívójának gesztusszerű színekben és formákban történő megragadása. Kár, hogy az elég hektikusan, rapszodikusán gyarapodó sorozat nagy része eltűnt, elveszett vagy csak lappang valahol.

Tóth Pitya István egységes stílusú Pop-artos *KOR/TÁRSAIM* című portrégyűjteménye a fenti példákkal szemben jelen pillanatban inkább „világpolgári”, helyesebben szólva Budapest-centrikus szemléletű, hiszen a főszereplők eddig megrajzolt, színes, dekoratív, könnyed eleganciával ábrázolt, játékos, vidám arcképei (alakjai), kis hányaduktól eltekintve, többnyire itt bukkannak fel, itt tevékenykednek a Főváros művészeti szcénájában.

JEGYZETEK

¹ Bódi Bernadett, *Tóth Pitya István képzőművész és grafikus képeiből nyílt kiállítás a Semmelweis Szalonban*, <https://semmelweis.hu/hirek/2020/10/29/toth-pitya-istvan-kepzo-muvesz-es-grafikus-kepeibol-nyilt-kiallitas-a-semmelweis-szalonban/>

² Kortárs Folyóirat Kiadó Kft., 2017.

³ Kortárs Folyóirat Kiadó Kft., 2019.

⁴ Bódi, *i. m.*

⁵ <https://www.magyaridok.hu/kultura/grafika-meghittebb-mufaj-922576/>

⁶ *Uo.*

⁷ *Uo.*

⁸ *Uo.*

⁹ *Uo.*

¹⁰ *Uo.*

¹¹ *Uo.*

¹² Mansfeld Péter Galéria, 2023. május 23.

¹³ KT Könyv- és Lapkiadó Kft., Komárom, 2005.

**TÓTH PITYA ISTVÁN, Pinczhehelyi Sándor képzőművész, 2025,
számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm**

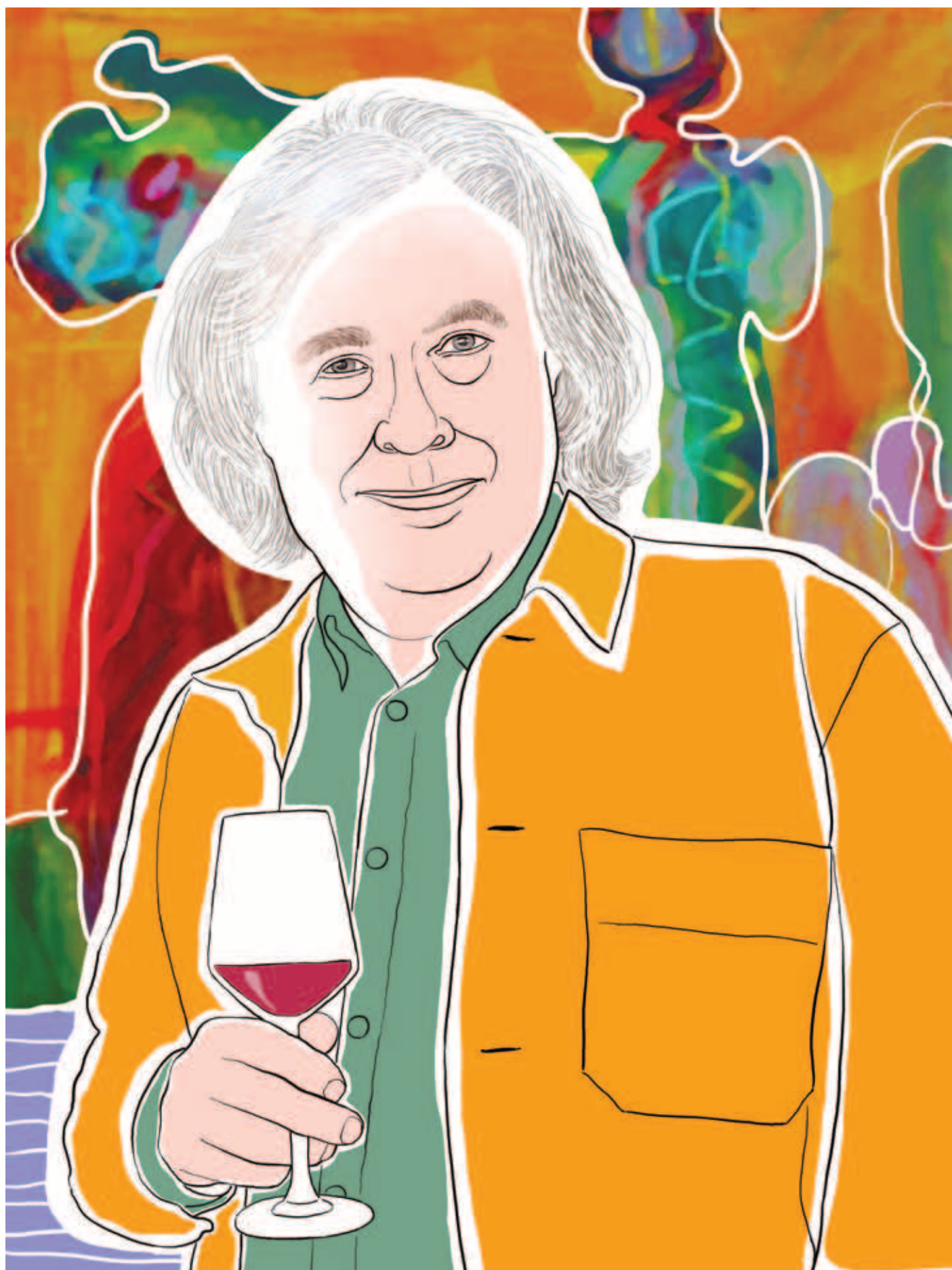
**TÓTH PITYA ISTVÁN, Aknay János festőművész, 2023,
számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm**

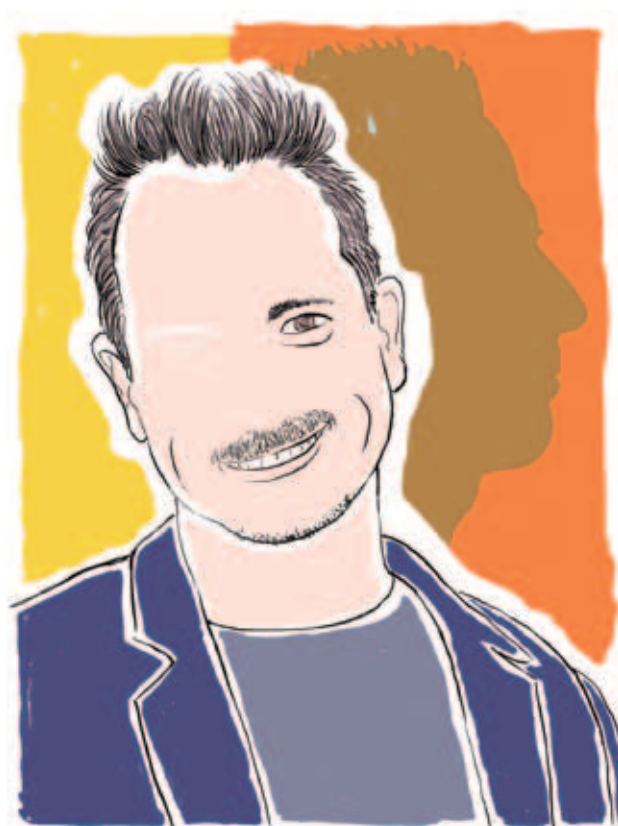

TÓTH PITYA ISTVÁN, Erdős János festőművész, 2023; Vanyúr István Piru szobrász, grafikus, 2024; Önarckép 1., 2023; Varga-Amár László képzőművész, 2024, (4x) számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

TÓTH PITYA ISTVÁN, Tihanyi Károly fotográfus, 2024, számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm ►

TÓTH PITYA ISTVÁN, Kollár-Klemencz László zenész, író; Magyar Gábor festőművész; Pál Csaba képzőművész; Önarckép 3., (4x) 2025, számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

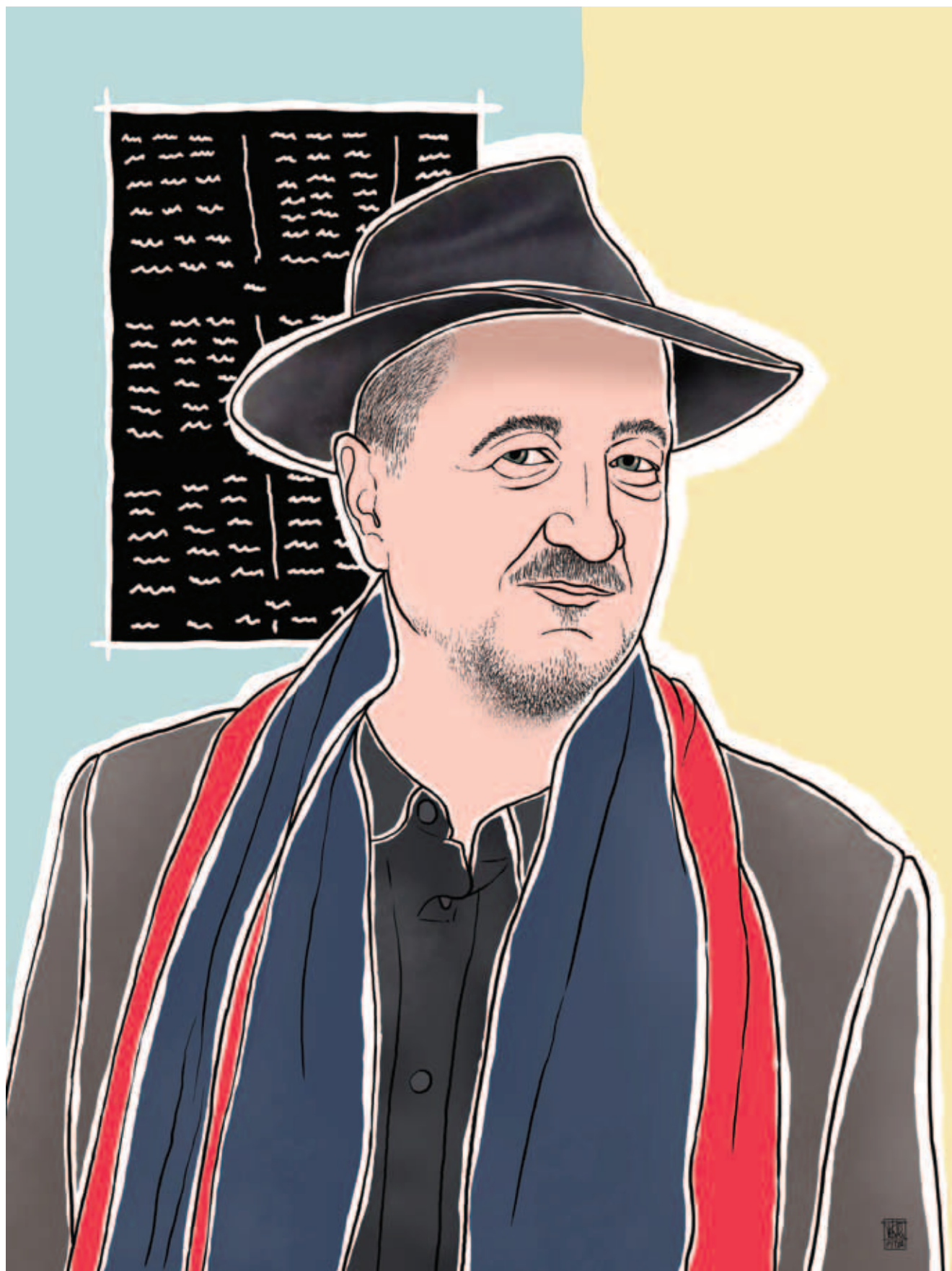
◀ TÓTH PITYA ISTVÁN, Magyar József festőművész, 2024, számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

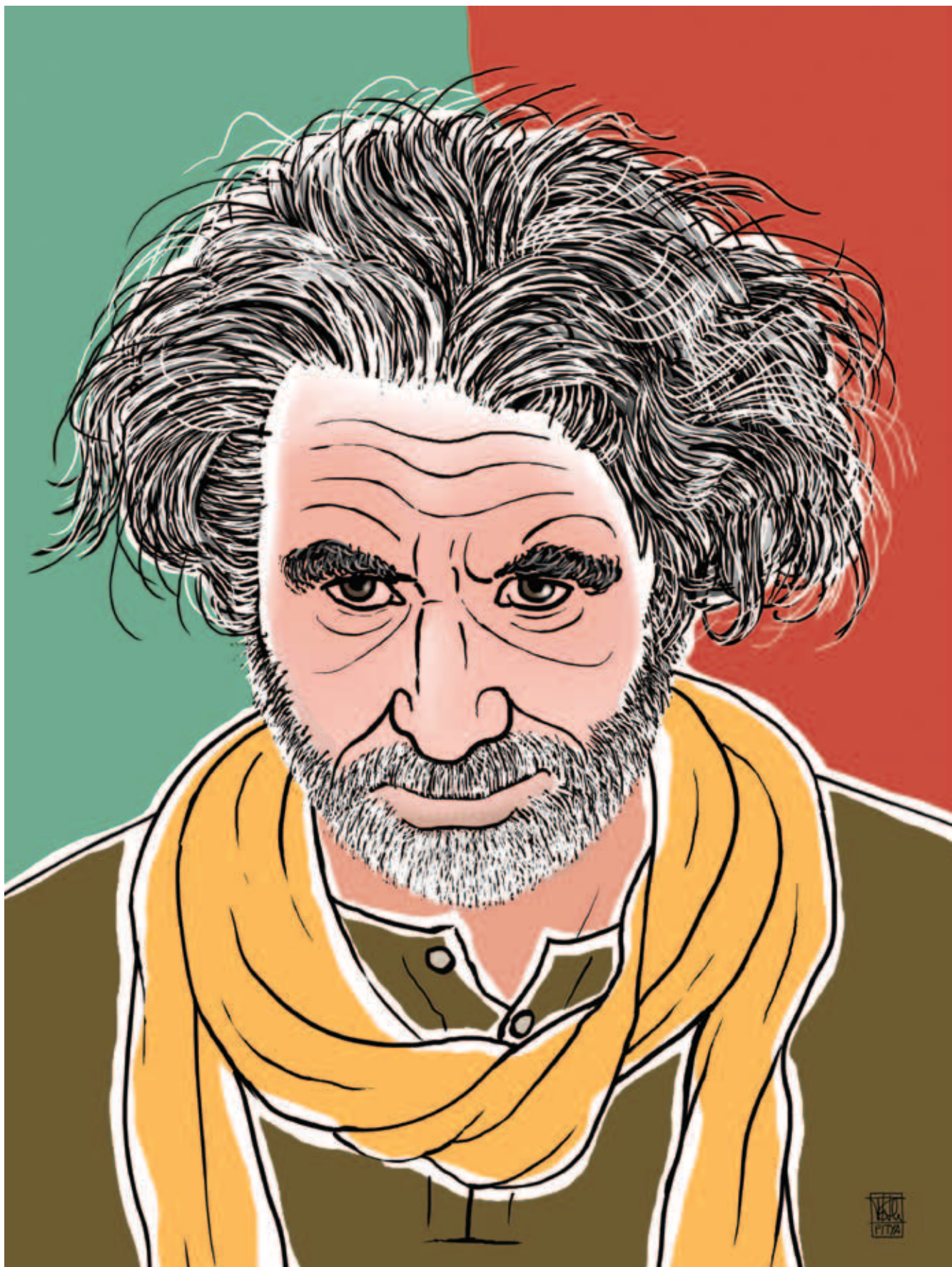
TÓTH PITYA ISTVÁN, Lackfi János költő, író, műfordító, 2024; Székács Zoltán képzőművész, 2023;
Tóth Sándor szaxofonművész, 2025; Nikodém Norbert zenész, 2025, (4x) számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

TÓTH PITYA ISTVÁN, Luzsicza Árpád Lajos képzőművész, 2025, számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm ►

TÓTH PITYA ISTVÁN, Petőcz András író, költő, 2024, számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

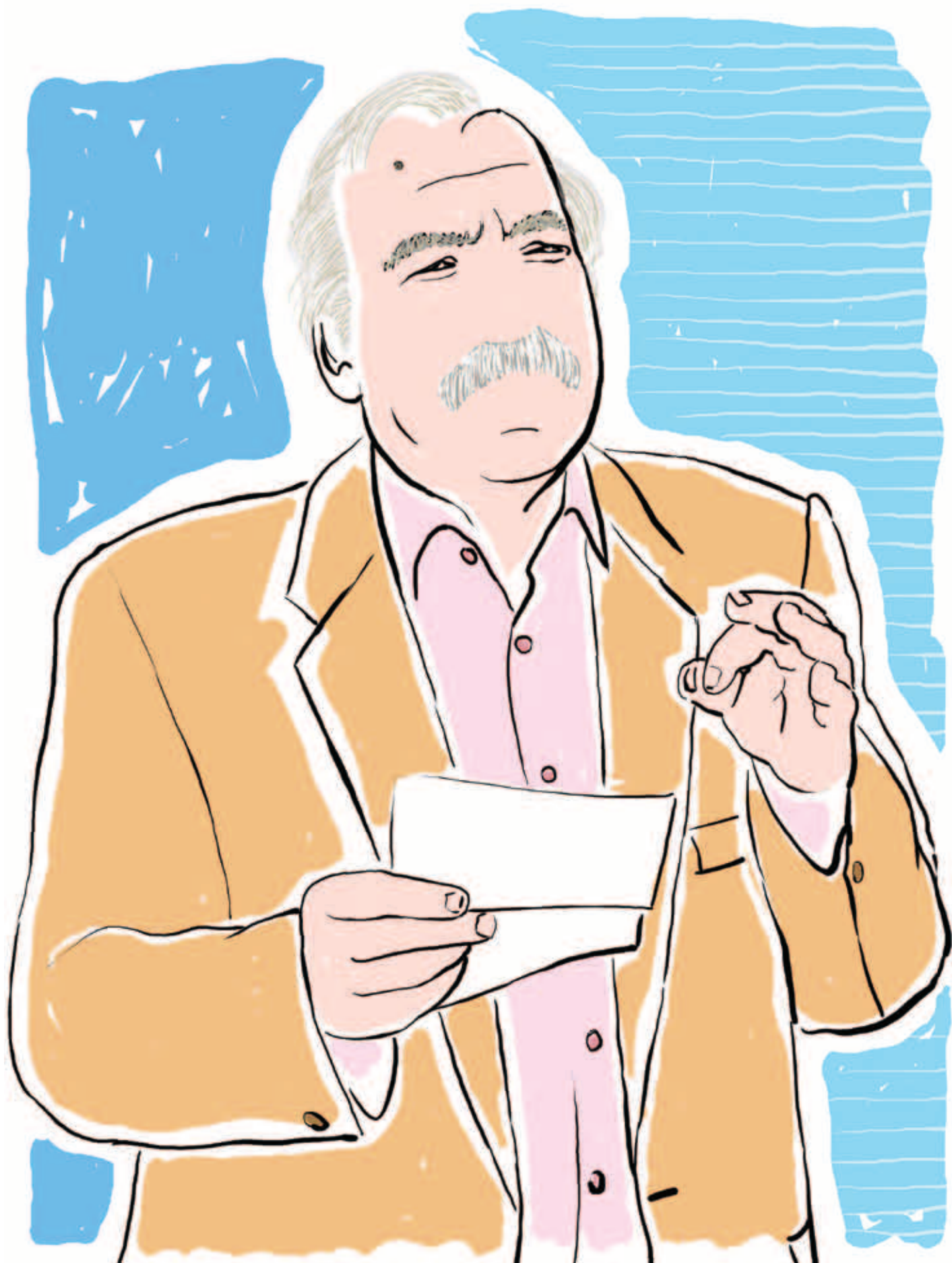
TÓTH PITYA ISTVÁN, Gaál József 1. képzőművész, 2024, számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

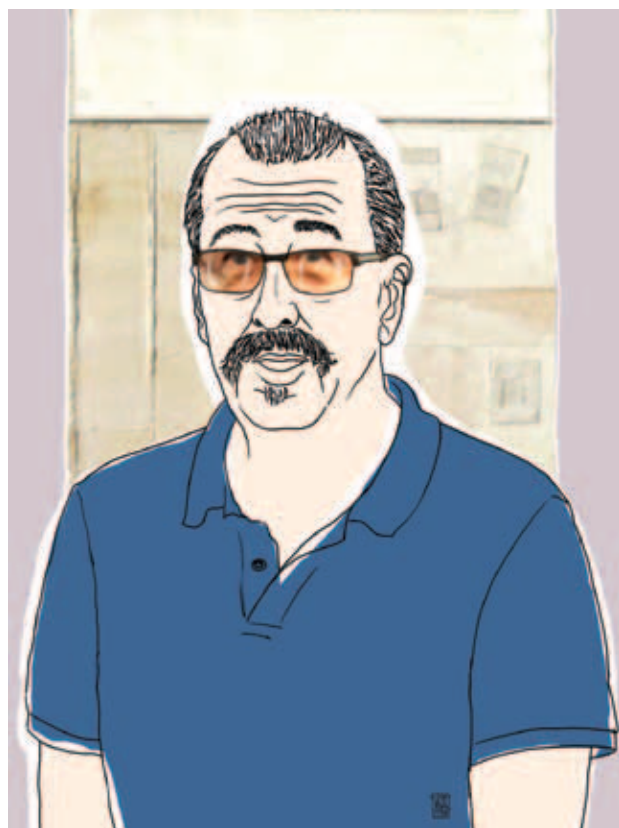

TÓTH PITYA ISTVÁN, Baky Péter festőművész, 2025; Réz András filmesztéta, műfordító, forgatókönyvíró, reklámszakember, 2025; Révész Ákos képzőművész, 2024; Sinkó István képzőművész, művészeti író, 2025, (4x) számítógépes grafika, vászonnymat, 80x60 cm

TÓTH PITYA ISTVÁN, Vankó István képzőművész, 2024, számítógépes grafika, vászonnymat, 80x60 cm ►

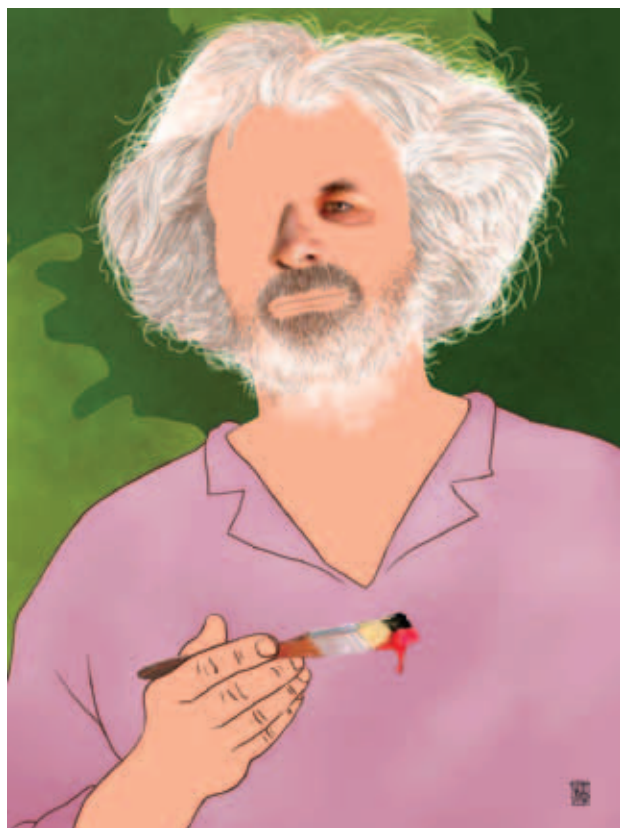
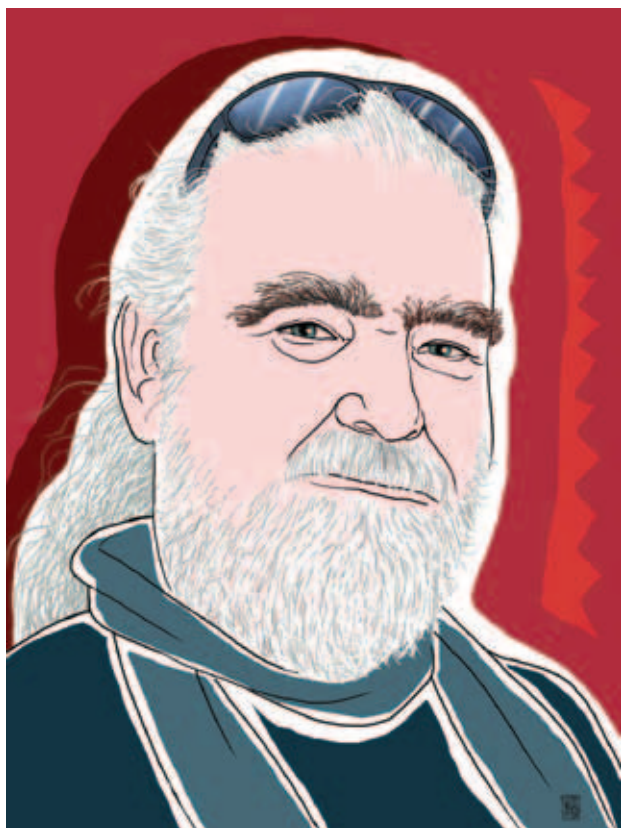

TÓTH PITYA ISTVÁN, Novotny Tihamér művészeti író, 2023; Dréher János festőművész, 2023;
Baksai József festőművész, 2025; Ghyczy György képzőművész, 2024,
(4x) számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

◀ TÓTH PITYA ISTVÁN, Feledy Balázs művészeti író, 2025, számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

TÓTH PITYA ISTVÁN, Kammerlohr-Kováts László képzőművész, művészetszervező, 2023; Szurcsik József képzőművész, 2024; Gaál József 2. képzőművész, 2024, (3x) számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm

TÓTH PITYA ISTVÁN, Szegedi Csaba képzőművész, 2024, számítógépes grafika, vászonnyomat, 80x60 cm ►

